

661(27)

MAIATSI
K34/33

1

1-43

P.P. 1 *Homicide and adultery*
66 43 J. MALAIS APR 13 1944 8/33

Thsenyetsō, ho thsela melaō

Microfiled

13p. L1-5-0

Mo thsenyetsōng, ya xe motho yo
mong a senyeditše yo mong ka
kotsi xoba ka pefelo xoba booi xoba poife
le xe ele ka boomo xona le thlatlaxano
ya ditefa. Xomme xa ntsi ditefa tša
ditiro tše ka xodimo di a swana le
xo lekana. Xe motho a bolaitle yo
mong ka kotsi xomme tefo ya
molato e ha ba xo thsosa mothe
yoo ka motho yo mong. Tekane
Kgashane Seemela o be ore a
lamola batho ba ba bedi ba lwa a
~~swere~~ sethunya xomme yo mongwa
ba ba lwaxo eleng Mmarakeng a
swara sethunya ma bapa le morotwana
xoba thiethekxwane ya sona ke xona
sethunya sa thesexa sa thunya
matome Maseke yo o a lwaxo le ena.
Xomme Tekane a nthisa morwedi
a xaxwe Matsie xo le fa mohu.

661

K34/33

Xomme matsie a fiwa Takalase
 Maseke moratho wa Matomexoba
 mosadi wa xaxwe. Xomme wo
 mongwe molato wa kotsi ke wa
 basimane ba le pulong xobamadisōng
 Mosimane Sepyadu Rapatsa a
 betša mosebe hlahlamusi' xoba
 xodimo xe mosebe o boa wa
 hlabane Sephepele Malatsi leihlo le
 letona xe a sa lebeletsi xo boa xa
 mosebe xodimo. Xomme molato
 wa fiwa Sepyadu. Batswadi' ba
 xaxwe ba nthisa kxaetsadi yaxaxwe
 Mmaxo-phale keina la xaxwe eleng
 Mokwape. Mokwape ke xore bao ba
 belexilwexo pele xa xaxwe bahwite
 kamoka. Xomme Mokwape ke
 moxatsa ~~Sephepele~~ Molato Sephepele.
 Moxoboya o hwetsa molato
 ka xo xwerana le mosadi' monna
 yo mong xomme ngwana wa mosadi
 yo o a timela xomme molato wa

111

K34/33

3

661

fiwa Moxoboya. Moxoboya a nthša
 Kxarebe xo lefa ka yona eleng
 Morwedi'wa xa xwe Molaodi.
 Xomme. ena a nyalwa ke papaxo
 ngwana wa xohwa ele Madia.
Molato wa boomo o dirwa ke
 monna wa Mothšangaan ka xo
 thunya lesoxana la xa Pelusa ka
 sethunya lesoxana ele moxwera
 a rivele hlotwa. Xe moxwera a
 tšwelela pele xa batho monna
 wa Moshā'qaan a taboxela sethuny-
 a xomme batho ba mmotsā xore
 ke motho seo a se bonaxo. Byalo
 are ke motho wa mohuta mang.
 Be mmotsā xore ke mowedi' wa
 boxwera. Xe xona a thunya motho
 yoo a wela fase. Xomme molatō
 wa bexwa xodimo la Kxosi
 Makhušane I. eleng mong wa
 koma. Xomme Kxosi' ya nthša
 Kxarebe xo fa ba xa Pelusa.

661

K34/33

4

Komme ke lona ka lona thlathloboano
 lodimo ka ditiro tše kamoka mo
 molaong. Mosimane Mathekele Malatsi
 ke a-rata lo xama kxomo, kxomo-
 ya moraxa komme a wela fiao
 la lo hwa. Ke mo beng ba molato
 baileho ba bexwa molato wa ke
 kxomo ebe e ke phemela. Komme
 molato wa emelwa ke txarebe eleng
 some la dikxomo le kxomo etee
 ka lo hloka kxarebe. Dikxoma di
 tšwele lo Malesa lo fa Madiā
 Malatsi mong wa ngwana.
 Ka lo phema kxati Mokxale (chiep)
 Malatsi a fahla Madiā ke kxati eleng
 yo a mo o tloxo ka kxati. Ke lona
 Mokxale a fuya molato wa kxomo
 tše pedi. Ka lo katama loba
 lo hupana ka kxottwana Seemela
 le Seattle Malatsi, Seattle a
 thinyexa letoto komme molato we
 tšwelwa ke kxomo tše seletšexo.

661

K34/33

Monna xa ana boikarebelelo kudu
 melatong ye e dirilwexo ke basadi'
 ba xaxwe, xe e se xe ele melato
 ya bootswa fela. Xomme melato
 ye mengwe kamoka e tla emelwa
 ke batswadi' ba basadi'. Xomme
 melato yeo e kaba ya boloi, xo
 bolaya motho, xo phula motho yo
 mong xoba xo utswa tseo kamoka
 di' bonwa ke batswadi' ba
 bona. Xomme le ditefa kamoka
 tsa melato ye di-twalwa ke
 batswadi'. Xomme monna a ka
 ikarabelela molatong wa ngwana
 wa xaxwe. Xe mosadi' hwešwa ana
 le molato wa xo phulwa ke monna
 wa xaxwe xoba yo mong ke xona
 dilefywa kamoka ke tsa
 batswadi' ba mosadi'. Xomme
 xo byab ke mosadi' a dirile
 molato xo lefa monna eleng
 papaxo mosadi' eo

661

VI

K34/33

6

Xomme mo boikarabelong bya
 monna xo bana ba xaxwe bo
 emi xo fihla lehung, xe e se xe
 ngwana wa xaxwe ana le seo a
 ka - itefelaxo molato ka sona.
 Xomme taba ye e dirwa le xo
 lefela bo-morwa-raxwe le
 dikxhetsedi tsa xaxwe. Pondo
 Malesa o lefela morwedi wa
 xaxwe Mmankapu molato wa xo
 rema monna Mottalekxomo ka
 sêlepê. Maite le Liebeisane ke
 basadi ba Jobalala. Xomme bona
 baile balwa ba nthšana kotsi
 tsê fopanexa. Maite a ripa
 monyana wa Liebeisane ka menu.
 Xe Liebeisane a e kwa bohlotlo
 a xoxa seatla ka maotla a kxola
 menô a Maite. Xomme bona
 ba lefelwa ke batswadi ka tekano
 ya kxomo tsê pedi tsê pedi.
 Xomme dikxomo tsa busa tsa

VII

7

661

K34/33

boela xo batswadi Modiši wa
 dikxomo xa ona boiphelēlō' xe
 dikxomo di sentšē ka moraxo xa
 xe di sano tsīwa ka šakeng la
 tsōna xo ya madisōng. Xedikxomo
 di swahlile šakeng xona a ka
 ikarabelela xo supa mo senyetswa
 xoba molato ke wa mong wa dikxomo
 Xe motho a-reile mereo ya xaxwe
 thšemong ya xaxwe ka xo leta
 diji tša naxa, xo mme moreo
 o byalo ka sefu wa tanya seruiwa
 xona morei xa ana molato ka xe
 xo sa dumelwa xo tsena selo
 thšemong ka ntle le po punō.
 Xaele seo seleng tseleng sa kotsi
 xa se xopolwe xoba molato xo yoo
 tsela e yaxo motseng xoba
 mašemong a xaxwe. Mphadi
 xe a-reile dinako tšeo di yaxo
 makapu a xaxwe obe a tanya
 pudī ka moreo wa kota o bitswaxo

661

VIII

K34/33

8

mothsetxo. Xomme pudi ebe ele
 ya Mphantlane. Ke xona kxoro
 ya laela Mphantlane xove mphadi
 xaana molato xobane obe a reile
 xo tanya dingo. Shotane ke a
 be a reile šokeng eleng phulōng
 ya diruiwa one a tanya kxomo
 ya Motsokae mme a ntsa
 kxomo xe a i balaile ka sebedi
 xoba lephete. Ke motho a reile
 moreo ofe le ofe mo thsemong
 ya xaxwe xa ana le poiso ya diruiwa
 xe e se mong wa diruiwa
 xoba balela diruiwa tsaxaxwe. A
 ka tsibisa xoba xo hlabela batho
 mokxosi maloka le mereo yeo
 eleng maloka le tsela tsē kxolo
 tšeo xo sepela xo batho ba bantsi.
 Xaele ditselang tšeo xo sepelaxo
 diji tsā mabele a xaxwe xa a
 swanela xo hwa a botsa batho
 xobane yo mong a ka ya a

661

IX

K34/33

9

a hlolela ho hwetsa seo seta baro
 se tantswe ke ~~mosadi~~ moreo. Xe
 monna a bolaiile ngwana wa xaxwe
 ka boomo xoba ka kotsi ho a swana
 xomme xa molato. Xomme xe
 a bolaiile motho yo mong xoba
 mosadi wa xaxwe xona ke molato.
 Xe mosadi a bolaiile ngwana motswadi
 a mosadi eo o tla nthsa txarebe.
 Xe ngwana a bolaiile ngwana
 yo mong eleng ngwana-abo xona
 tefo ke polao ke batswadi. Xe a
 bolaiile wa motho yo mong o
 tla lefa ka txarebe. Xomme
 dikotsi tsä mahu a batho kxasi
 e a bexelwa xe ho lefiwa le xe ho
 sa tsonqwe tefo tirong tse
 byabkamoka. Molato o setiswa ke
 kxasi le matxotla a xaxwe. Mo
 polaong ya motho ho a solexa
 lexe ele ka kotsi xoba ka boomo
 xe e se polao ya motho yo o

661

X

K34133

10

a bobilwexo ka xe a hweditšwe ele
 moloi Xomme ... ena o tla
 bolawa ka taela ya kxosi. Moloi xa
 bonwe ka mahlo o nama le
 e se mahlo a seloi. Je xore o bona
 ke mokome xoba kxosi le xe ele
 banna ba baxob bao ba sepets'exo
 le dingaka ts'e kxolo di tsebaxo
 dihlare ts'a xe swara moloi le xo
 bona moloi bošexo ka xe moloi'
 a sepela bošexo. Moloi xa ana
 boikarabelele xe a s'eš'e a tšwa
 hlakong xo tiwa ke mokome. Le
 batswadi ba xaxwe xa banna boikara-
 belo xe e se xe ba ka nthš'a di b' ts'a
 xe mo lopolla xo kxosi le xo lefa
 Molato o o a bexwaxo ka wona.
 Xe motho a xolo Raditš'e yo mong o
 a li fiš'wa byalo ka Sepyadu le
 Sephempela xoba kxotswana le Seatla.
 Xe motho a nthš'itš'e yo mong dinto
 ts'a xo ela madi Xomme a sa mo

661 XI K34/33 II

Xo lofatsa o fo firiwa molato wa xo
 hlatswa dintho fela. fe xore o hla
 nthsa pudi xoba tse pedi, le xe ele
 kxomo. Mathibele o nthsa pudi
 tse pedi xe a nthsitse mohale
 Mojela madi ka xo mo otta tra
 Kxati. Notsi Malatsi o nthsitse
 kxomo tse pedi xe a nthsitse
 mosadi wa xaxwa dintho. Komme
 mo phalading ya madi xo a swana
 le polao ya motso. fotsi le boomo di
 emelwa ke tefo Masimane
 Mathibele ka xo bapala le Matome
 a betsa lekeso komme lona la
 rema leoto la Matome. fe xona
 Mmaboane papaxo Mathibele a nthsa
 kxomo tse hlano xo lefa Matome
 wa Moeke. Xe a setla dithsela
 tsa mororo Molaudi mokatsa Madia
 a ripa morwana wa Moore
 Morwedi a Xasane. Komme
 molato ya ba kxomo tse seletaxo.

661

XII

K34/33

12

Dintwa kamoka di swanets'e ho
solwa ka hlaxo ya ts'ona

Kato sa mathomo e swanets'e
ho bexwa xare ka meloko yeo e
hlaxileho xona ka xe ele mokwaxore
molato o mong le o mong o swanets'e
ho bonwa ke meloko pele o seso ho
is'wa ho kxosi' xoba mokwamana, xe e
se wa polao ya motho fela. Xe mosadi
a saka a batsa yo mong e sale
se metse o verwa byalo ka molato
wa bootswa. Se se bolelwa ke
mosadi xoba kxarebe se a kxodisa
ka ho tsona dika ts'a katano.

Xomme taba e ka fela pele e seso ho
is'wa lekhotle xe monna a dumela
molato. Tifiso e swanets'e xoba kamo
mong wa mosadi a tsonaxo ka xona
kanthe le ho beelwa ke lekhotle.

Marekole xe a katile mosadi' wa
kxasane eleho Mokwape o lefile
ka kromo. Kxasane xe a katile

XIII

661

K34/33

13

Morwedi a Matome Malesa o
 nthšits'e txomo. Xomme melato
 ye ka e aka ya ya kxosing xoba
 xo Mokxomana. Xe motho a dirile
 molato wa xo phumisa motho mmpa
 xe motho yoo ele mosadi' wa monna
 yo mong koto ke txarebe xo
 tsoša seo se sentšwexa e swanetšè
 toba motho. Xe ele mosetsana a
 sesō xo nyadivva xona xo tla bonwa
 ke motswadi' seo a ka tsomaxo
 sona xodivvo ka Morwedi waxaxwe.
 Xomme ena a ka tsoma tefa byalo
 ka ya bōōtswa xoba xo xapeletša
 mosenyi' xo nyala ngwana waxaxwe.
 Xe a mo phumisits'e ta twano ele
 mosadi' wa monna yo mong e sale
 tefa ya xo swana le xe e se ta twano.
 Xomme mo mong mosadi' a ka
 tsoma tefa xape le xo batswadi' ba
 mosadi' eleng ya txomo xoba
 dipudi kama a ka ratang ka

XIV

14

K34/33

661

Xona. Ngwana wa sexole o be a bolawa
 ka kwano ya batswadi' ba monna le
 mosadi. Komme xaele monna le
 Mosadi' xa bana baitarabeleb Xobane
 Xoba polao yeo xa se e ya phosö e
 tla dirwa ke batswadi' ba bona xo
 süpa phemele ya kotsi' yeo e tla
 welaxo monna le mosadi' eleng
 batswadi' ba sexole Xoba mafahla.
 Komme ngwana o tla bolawa ke
 mmaxo monna le mmaxo
 mosadi'. Mmaxo monna o tla
 swara ka maoto. Mmaxo mosadi'
 ka hloxo Xore mosadi' a se belaele
 ka xe ngwana a bolaitwe ke
 mmaxwe. Xaele papaxo ngwana
 xa dumelwe Xobona mafahla go.
 Ke Xona xa ana taolo Xore xo bolawe
 ngwana o fe. Komme xo tla kxetha
 bakxetolo bao ba bedi' ka ntle le
 potsisö xo mmaxo mafahla Xoba
 sexole. Komme mmaxo mafahla

661

XV

15

K34/33

o laelwa kore o seke a lla
 ngwana yoo kobane ka no lla o sa
 kxopela kape kore taba ye e direxe.
 Xomme pelexo ye byalo e kopolekwa
 koba e hlišwa ke babi. Xomme
 e sa dirwa le lehono. Xomme
 ka xo thsobo koba tifišo tirong ye.
 Xe motho a ka hwetswa a seba yo
 mong ka ka boloi xona motho yoo
 o ha lifišwa kxorong xe a sa sūpi'
 bohlatse bya xo bolela motho yoo
 ka boloi. Mokxadi' wa Lehlanga
 o lefa Mokxadi' wa Terae ka
 xo mo hwetsa a mo seba ka xore
 ke moloi. Xomme lefa ebile kxamo
 le pudi. Xe motho a roxa yo mong
 a ka lifišwa xe a moroxa ka
 batswadi ba xaxwe elexo xo ba
 bitsa ka ditho tsā mmele wa
 bona. Xomme xe motho yo
 mong a roxa yo mong a ka
 lifišwa fela xe e se moxweraxwe

661

XVI

K34/33

16

ka matswalong xoba ka mphathong
 Xomme xaele thata e tee xona
 thoxaka e ka seke ya hwetswa
 ena le molato ka xobane dithe
 tsä bona di o lekana ka
 matswalong le mphathong. Ke
 xona xe batho ele ba mphatho o tee
 xe baroxana xa xe molato. Molato
 o hwetswa bathong bao eseng
 thata e tee. Xomme xobyale
 le di kwero di xanwa xe batho
 e se thata e tee. Xomme taba ye
 e direxa le ntwenq. Ntwa ya batho
 bao elexo thata e tee xa esolwe
 xe e se xe yo mong a lwele ka
 mokwa wa xo lwa ka se bolai eseng
 se atla fela. Xe motho a lwele le
 motho yo eseng thata ya xaxwe
 xona xo tla le fisiswa yo
 moswa xo fitisa yo motala ka xe
 a lwele le motho yo eseng
 thata ya xaxwe.

661

XVII

K34/33

17

Xomme mo tabeng xa xo lebelelwe
 molato xomme xo le belelwa matswalo
 a batho bao ba bedi xoba xo
 swane xore ba lwe naa? Polelo ere
 le wena yo monyane o roxwa ke
 yo moxolo o hōmole kobane xa
 se thaka yaxaxo. Xomme le xe
 a xo betha o thsabe kobane
 xa se mphato wa xaxo. Maphalle
 o nthisitse kromo kxorong le a lwele
 le Mokxale. Xomme ntwa e
 thomile ke Mokxale ka xo betha
 Maphalle Monyela. Dikwero tsè
 di ka Hisaxo ntwa xare xa batho
 ba ba bedi ke ~~tsa~~ tsa xo kwerana
 ka batswadi le xo kwerana ka
 nyatsano. Xomme taba tsè byalo
 di ka fetswa ke beng ka senye
 sa bona xoba ke kxorō xedite
 thata. Xomme yo mong a ka
 nthisa pudi xoba se a ka botswana
 sona ke kxorō xoba molwe

661

K34/33

boh.e. Komme xaele ntwa ya
mphatho o tee e fetswa Xantsi
ka to kopelana thswarelo. Komme
xaele ya motho yo moxolo le yo
monyane ka mphatho Xona e
ka ba thswarelo ka to nthisa selo
ke fa ye yo moxolo ke yomonyane.
Xo roxa kxosi xaba mokxoma xo
fetswa ka to nthiswa selo.

Molao o nthisa kxomo ka xo roxa
kxosi. Morape o nthisa kxomo
tse pedi ka xo roxa kxosi.

Komme xo byalo le xo Mokxomana.

Thsenyexelelo Xodimo xa bootswa bya
kxarebe bo tsonwa ke monna yo
a beleditsexo kxarebe Xoba
batswadi ba kxarebe xe eba xa esò xo
beletswa. Xe batswadi ba sa re selo
xodimo xa thsenyexelelo ya ngwana
wa bona Xona xa xo molato.

Matome Pelusa o nthisa kxomo tse
nne xe a sentse Saphule a sa

661

K34/33

19

beeletšwa. Khasane Setaxane o
 nthša kxomo tše seelaxo xo
 Kxarebe Mokwape a beelēditswē.
 Xe Kxarebe e beelēditswē tefā e
 bexwa ke mmeeletšā ka xo
 belaelo xo batswadi' ba Kxarebe xore
 seo ba tlaxo xo se tsoma xo ena
 xoba lenyalo se ka setswe ka
 motxwa ka xengwana wa bona
 e se sale Kxarebe. Ke xona
 dikxomo kametā di' tla sepela
 le Mosetsana xo ya boxadi' xoba
 kwisā peb ya lesolana. Xe Kxarebe
 e letswe mme ya sethe ya ima e
 tla lefiwa mohlang e fihla boxadi'
 xobane monna o tla tseba xe eba
 Kxarebe e tile ya lala le monna
 yo mong. Xomime xape Kxarebe
 e ka sethe ya fiwa dimpho ke
 ba boxadi' le monna. Xe e letsē ke
 lesōborō xa le lefišwi ke boroxa
 byo boxolo. Xomime xo byalo^{ka} xe

20

661

K34/33

m. metsana a ka ina a seso xo
 tse. a ntlong xo epelelwa xomme
 ke boroxa byo boxolo. Le batwadi
 xa ba lefisi' seotswa seo sa xo
 senya thokamabu eleng mosetsana
 wa xo ina a seso epelelwa. Moxatsane
 xe aile o ina a seso xo epelelwa
 xa a ka a lefisiwa. Xomme se se
 bonthaxo xore kxarebe e letswe
 ke xe monna a sa hwetse bothata
 mohlantq wa matho xe a tse na
 diho bong le ena. Xomme ke xona
 monna o tla sekisa kxarebe. fa xo
 reab kxarebe e tla bolela ba phodi'
 ba tsela kamoka xa bona' ba
 monna a ka ba direlaxo molato.
 kxarebe ye ngwe yeo la na la yona
 eleng Maleidi' e hweditse e sepetse
 le banna ba lesome le metsö e
 robaxo menwana ka mebedi. (18)
 Xomme monna wa xaxwe a
 sitwa xo ba direla molato ka

K34/33 21

661
 bata la bontsi' bya bona. Komme
 Kxarebe ye ebe ele modisa wa
 dikxomo. Xe Monna a ka hwets'a
 xoba mositsana obe ana le baxwera
 ke xona a ka se sa tsena le ena
 xo fihlela molato o fela ka xo
 lefiwa ke badini ba tsela. Bootswa
 bya Kxarebe xe e imile le xe e sa
 ima ba fetswa ke ba moloko. Taba
 e ka ya lekhotteng la Kxasi xoba
 mokhomana xe diotswa di'
 uqanqa. Xe Kxarebe e sa nyolwa
 meloko e tla rera molato xo lefisa
 basinyi ba mositsana. Xo a direxa
 xore Kxarebe e ka phara lesoxana
 e se bona. Kxarebe e ka phara
 lesoxana xe e bona xoba lesoxana
 leo e sepetseho le bona ka lena
 tsa xo lefa xoba xo nyala xobane
 meloko ya Kxarebe e tla tsoma
 kxopolo ya lesoxana xodimo ka
 thsenyo ya ngwana wa bona.

XXII
K34/33

22

661

Ke xore o rata xo monyala
koba xo lefa. Xe motho a hweditšwe
ana le molato wa bootswa o a
lefišwa kamo mang wa mosadi
a tsomaxo ka xona.

Sephe mpele o nthša kxomo tše
selelaxo xo lefa kxarebe Makropye.
Moreme o nthša kxomo tše pedi
xo lefa Mhabna ele mosadi. Mphadi
o nthša some to dipudi a lefa
motsatsa ele mosadi. Maphalle o nthša
kxomo tše pedi a lefa Nyabane.
Mokxale o nthša kxomo tše tharo
a lefa masie kxottwane o nthša
kxomo tše lesame a lefa Mabu
ka xo hlatlobxana. Makomo o nthša
masome a mabedi a dinku a lefa
Mathukwane xo bedi. Xomme
xa xona thsolo tše dingwe ka ntle
le ditefa feela. Xe a monyala
xa nthše dithsenyaxaleb. Xomme
xe a sa monyala xa a nthše tšea ya

661

K34/33

23

Ke fepa ngwana kobane ke kopolelwa
 kore ka ke lefa motho a lefa ngwana.
 Ngwana ke wa monna yo a tsereng
 mosadi. Dikomo di'tsewa ke
 monna eleng mong wa mosadi.
 Ke mositsana a ka lefiwa pele ka
 peleho kona ke ngwana a ka botoka
 a hwile ka sepe molato wa motho
 ke e se ke ka kwetsiwa ka tsela
 ye nqwe ya batoma. Ke kxarebe e
 ka imisiwa ke motho mme motho
 yo a lefiwa, ka moralo kxarebe
 ya belexa ngwana wa di'kxora kona
~~le~~ lesoxana ka lesana molato.
 Ke a ka boa a mo imisiwa kape
~~kona~~ lesoxana le tla hwetsa molato
~~wa~~ wo boima ka baka la peleho
 ye mpe ya pele ye e sa
 ratexexo bathoq. Komme kape
 lesoxana le tla kopolelwa boloi
 eleng ke tsoma ke bolaya mositsana
 Komme byalo batswadi koba meliko.

661

XXIV

K34/33

24

ya mositsana e tla lapeletsā
 lesoxana xo nyala mositsana xore
 ngwana wa bona a hwe ba
 hweditšē dikxomo xodimo xa laxwe.
 Xa xo dumelalwe xo rua ka
 tumelelo ya xo dumelela barwedi
 ba motho xo lala le masoxana xore
 batswadi ba hwetšē dikxomo.
 Xomme se se dumelalwa ke
 batswadi ke bokwera bya bana
 fela xore xe lesoxana le hweditšē selo
 le fe mositsana Xomme dilo tšeo
 e kaba serotwana, le lehōr lefehlo
 le nama mohlang lesoxana le
 bolai le phōōfōlō. Xomme ka xo
 realo xa se xo nyala Mositsana
 Xoba xo supa xore lesoxana le
 Ha mo nyala. Xe a swere motho
 wa leloko laxawe ele morwa
 raxwe o swanetsē xo tsibišā
 papaxwe le mmamaxwe xore bona ba
 so le morwa-raxwe.

661

K34/33

25

Xe a mohwetsa ana le motho o
 šele xona xo tla iswa molato xo
 batswadi baxaxwe. Xomme xona
 ba tla romela mmaditsela wa bona
 xo fedisa molato ka xo lefa ka pela.
 Xomme molato o swanetše xo phethwa
 ke meloko xobane bona ka ba bedi
 ka ka sete ba tixona xo rerisana
 mo podimo ka taba ye. Molato o
 ka iswa mosate xe mosenyi' a sa
 kwe se bolelwaxo ke mo senyetswa.
 Meele xe a hweditše mosadi wa xaxwe
 a letše le Kxasane malesa obe a
 isa ditaba xo batswadi. Xomme
 meloko ya bona ba ba bedi' ba
 sitwa xo phetha taba ye. Xe xona
 Meele a isa ditaba mosate. Xomme
 Kxosi le letxotla ba fa Kxasane
 molato wa txomo tše pedi le poro
 le pudi. Xomme Kxasane a lefa.
 Bokhatse bya xo tiisa bootswa ke xo
 swarwa dilaong, xoba xo tšeehwa se

661

K34133

26

seng sa diaporoXoba xo nthšwa
 dintho ke morog wa mosadi. Xomme
 Xape e ka ba le ka tše ding tšeo
 monna a ka di faxo mosadi.
 Xo inia xa mosadi' xe monna a be a
 se xona ke bohlatse byo botse xo
 monna xo batho kamoka ka xo
~~mo~~ nyatšišiša mabake a o monna
 a hlotxilexo ka ona mo Xae.
 Xo swana xa rigwana le motho xo bea
 bohlatse eupya xe monna a sa belaele
 xo swana mo xona xa xo molato.
 Monna o xapeletsä mosadi' wa
 Xaxwe xore a bolele seotswa seo,
 se dirilexo bootswa le ena. Xo a
 dirwa xore a bolele le xe a sa mo
 swara ana le ena. Xe monna
 a ka ya bokholwa bya mēngwata
 e sa fetšexo lešome Xomme a
 hwetsä Xoba mosadi' o setšē a
 dirwa bootswa Xomme o fla
 # tsoma dithsengexelelo.

66

K34/33

27

Xo lefiwa xe monna a file mosadi
mpa Xoba a mo imisits'e. Banna
ba disa basadi ka xo se ba dumelele
xo hlokexa ka xe lebaka le le telele.
Xomme xape ka bo ba dumelele xo
tšea maeto a mats'atsi a mantši
xe e se fiela mo monna a ka
bonanaxo le mosadi ka mehla moo
a e tšexo xona. Xomme ba
bangwe ba letla xo hlabela basadi
dihlare tšeo bareng xe mosadi' a
ka lala le monna yo mong o
tla hwa le ena monna yoo
Xoba xa hwa mosadi' fiela.
Banna ba fara basadi ka xo
ba fa dilo xore ba setre ba botsa
banna ba bona xe monna a
botsiša mosadi' xe eba o lala le
banna ba bangwe. Mosadi' wa
kxosi o lefiwa kxomo tše sa
lekane le mosadi' wa motho hela.
Xomme e tla ba tamo kxosi' e

661

K34/33

28

Tsomaxo ka xona elexo kanno e
 rataxo mosadi' yoo ka xona.
 Xomme xe txosi' e letsē mosadi' wa
 motho fela e swanetsē xo lefiswa
 kanno mong mosadi' a rataxo ka
 xona. Xe basadi' ba bahloboadi'
 ba robala le banna ba baugweba
 lefiswa ke ba leloto la monna xoba
 banna ba bahloboadi' bao. Xomme
 xo sa xupolelwa xoba bootswa. Ka xo
 na nako ye bootswa bo dumelwa
 xo ba bothatxa. Bootswa ke bohlobo
 o hwetsa batho ba sa lalang mme
 e se mosadi' wa xaxowena monna
 ye o bonaxo tira yeo. Xe monna o
 thsaba le txarebe xomme xo bedi'
 me tabeng ye. Mo xong monna yo
 ke monna wa txarebe ye.
 Ke xore mohlomong monna o
 hloka dikxoma xoba se seng se
 tsonq waxo ke batswadi' ba txarebe.
 Mo xong txarebe e bona e

661 XXIX K34/33 29

imisitšwe ke monna yo. Xomme
e thšaba ko nyatswa ke mekoko le
ko sexwa ke baxwera ba yona.

Xomme taba ye e direra kudu
mo bathong, ke monna a thšaba
le mosadi wa monna yo mong ke
xore xa dumelwe ke batwadi' ba
txarebe ye xore a nyale txarebe.

Sekaba o thšaba le txarebe
Morongwe ele mositšana yo a
beleditšwexo ke yena le xo nyala
ka dikxomo di se kae. Kabaka
la palo ya some le kxomo e tee
le tsē dingwe tsē tlaxo ko tsonqwa ke
batwadi, Sekaba ka baka la
bōšoxana a thšaba le txarebe.

Malatsi ka ko hloka thuso ye
ngwe ka xe ele thšoxana a
tsaba le txarebe Mathole.

Sebakala o thšaba le txarebe
Masai' ese mmeletšwa waxaxwe
ele wa monna yo mong.

661

XXX

K34/33

30

Xom ne a dira seo ka xe a
 be a sa dumelelwe ke batswadi
 ba mositsana ka baka la thuto ye
 ntsi ba llexo ya Pitsienala.
 Kxasane o thsaba le kxarebe
 ka baka la xe a sa dumelelwe ke
 batswadi baxaxwe le batswadi
 ba kxarebe Mohlaxo. Sebakala le
 Pitsienala ba isana kxorong. Mme
 Kxoro ya laela Sebakala xo nthša
 thoto ya Pitsienala eleng some la
 dikxomo le kxomo tšè nne le
~~some~~ Masonie a mabedi a
 dipondo le pondo tšè nne le
 mašelenq ka ntle. Ke xona
 Sebakala a tšea mositsana. Ka
 ka aka ka ba le thsolo xo monna
 le mositsana. Xomme xobe xo
 se bana xare xa bona. Xe xo
 hwetswa xona le bana bana ke
 ba monna wa pele kamoka.
 Xomme bana ba ka šala le

661

K34/33

31

Monna a dumela xo nthša
 dikxomo tsā xo reka bana bao.
 Xomme xo dirwa ka tumelob ya
 monna xe a vata xo rekisa
 bana ba xaxwe. Xe motho a
 ngwathile serapa sa yo mong
 taba yeo e ka iswa mosate ke
 mong serapa xe ba sa kwane
 ka mellwane. Xomme ke xona
 banna ba tla vomelwa xo bona
 phapanq yeo. Xomme bona ba
 ha boa xo bexela txosi' le letxolla
 kamo ba bona xo phosō ka xona.
 Mabokathšabe le kxasane ba
 be ba baka mellwane. Kxasane
 ave Mabokathšabe o tšere
 thšemo yaka. Xe banna ba
 ile ba hwetsā ele therešo
 mme phosō ele ya kxasane ka
 xo vema mabele a Mabokathšabe
 Xomme kxasane a lefa ka
 pudi mabele ao.

K34/33 32

661

Xomme Mabokathšabe alaelwa
 xo thoxela tema yeo abexo a
 e lemile. Xe diruiwa di'ema
 mo xo seng thswanelo ke xore
 kxau'fisi le masemo a batho
 Xomme xolaelwa badiša xore
 ba sete ba di'emisa xape fielo
 fao. Xe di'boa xape xona mong
 wa thšemo a tla o tla badiša.
 ke motho a hwetswa ka xare
 xa thšemo ya motho yo mong
 eseng moko wa mong wa
 thšemo xona o tla botsišwa
 xoba o tle fao ka bakla lang?
 Xomme xe a sa nthše mabako
 o tla xopolelwa xoba lehodu le
 se abe a sa utswa selo. Xe ele
 moloko wa mong wa thšemo
 xona xa xo molato xobane le
 ena thšemo ke ya xaxwe.
 Xe motho a hwetswa ka mosenq
 wa motho yo mong xese wa

33

661

K34133

Moloko o tla botsi'swa Xoba o
 oreng a kwetswa motseng ele
 bošexo. Xomme ke Xona o tla
 bea mabaka. Xomme a hlola
 mabaka o tla iswa pele ke
 mong motse. Xomme kele yo
 mong wa moloko Xona a ka
 seke a hlwa a botsi'swa mabaka
 Xobane ke motseng wa Xaxwe
 Xomme a ka tseha ka nako
 * ye a rataxo mme le xo
 robala a ka robala Xamo a
 rataxo ka ntle le xo tsonqwa
 bohlatse ke motho yo mong.
 Xe motho a sentse sebo sa
 motho yo mong a ka phophotha
 ka se a ka baxo naso. Xomme
 e ka ba pydi, nku Xoba,
 Kxoxo. Xomme le ka lentšū
 a ka phophotha ka lona.
 Xona le hlalobanyo thsengong
 ya dilo. Xomme seo se dirwa

34

K34133

661

Ke xo bea mabaka a tšenyō
 yeo. Kxasane Modisa xe a betša
 lebye xare xa dikxomo obe a
 thobxa leoto la kxomo yeo eseng
 ya papaxwe. Xomme mong wa
 kxomo Halakala are modisa ke
 noxa ka xona xaxo molato. Ka
 tsatsi' le leng kxasane xe a bona
 namane e savahla ~~le~~ lesakara
 a e betša ka lebye mme a
 e thuba phatla ya wena fase
 ya hwa. Halakala a bosa are
 modisa e sale noxa ke xona ke
 kotsi' kxasane a sete a lefa.
 Monna xa ana boitarabelelo tšenyō
 ya diruiwa tsā xaxwe lebaneng
 ba xaxwe xe e se phophothō fela.
 Xe motho a ka ha yo mong
 keletšo mme ya votsā tsē sa
 lokaxo xomme motho yo o tla
 lla koba xo belaela ka moeletši.
 Xomme le molato a ka ohwetsā.

661

K34/33

35

Xe motho a bona ditxomo
 ts'a yo mong e le monna e se
 mosadi' ko mme a seke a di'loša
 fano thšewong a ka fiwa
 Molato ke lekhata eseng mong
 wa thšemo xoba wa ditxomo.
 Xe motho u hwetsa molato ka
 baka la xo elets'a yo mong ona
 le boikarabele. Xe xo sentšwe
 se seng t sa ts'a motse xo ka
 phophotšwa ka tsela ts'e fapanexo.
 Xaele mabele ke ka ditxomo.
 Xeele diaparo e kaba ka txomo
 xoba dipudi. Xeele motse letšohle
 ts'a ona xona le txarebe e ka
 nthšwa. Ise molato wo moxolo xo
 thsuma motse ko mme le
 txosi' e tla romela batho xo
 foka motse wo o byalo ka xe
 ekaxo xo hwile motho. Xe xo
 utswitswe ditxomo, dipudi' dritu
 ke molato wo o swanets'exo xo

061 XXXVI K34/33

36

bexwa mosate. Xomme ke
 xona kxosi' e tla romela banna
 xo nyakisa motho yo a utswedi-
 tswexo. Xomme xe di hweditšwe
 xe tla bexwa mosate ke batsela
 bao ba xo vonywa ke kxosi'. Ke
 xona mo utswi' o tla bitšwa mosate
 xwe atle a bee bohlatse xwe tšeo
 di huyeditšwexo matseng wa xaxwe
 di tšile byang. Xomme xe di
 tšile ka tsela ya bohodu o tla
 fiwa molato. Xomme mo xong
 dilo tšeo di tšatšongwa ka xo
 phokola. Xomme se se diraxo xwe
 motho o utswitse seruiwa ke xe
 ana le sona xoba letlalo la sona.
 Xomme xape le ka mehlala ye e
 tsenaxo matseng wa xaxwe. Mi
 xong e kaba xo bonwa ke bi
 bang, b. a kapa seruiwa seo.
 Lehodu le solwa ka xole šwa
 xoba ka xo itiwa xe a sena sa

661

37

661

K34/33

xo lefa. Xomme leitiwa ka taelo
 ya Kxosi, ka emma se venq
 le xotto le lefa ka setopo. Mo xong
 molato o ka boela xa labo le hodu
 xe eba le hodu xa le xane molato.
 Kxosi e ka le fisa le hodu xe
 le ngana. Xape xo byalo
 le mokomana. Kxosi ka e
 laele motho xu nthisa sa xo
 phophotha xe molato o tsene
 kxorong ya yona. Lehodu le ka
 nthisa seo se tsongwaxo ke
 mosenyetswa. Motho wa bo
 lehodu o a tlenqwa ke kxorō
 xo thusa le hodu. Xape le lona
 le hodu le a bexa ditaba tsa
 lona xo wa labo lona. Le hodu
 le bexa bohōda xo meloko
 kamoka xe le le molatong.
 Xomme le kxorō e bexa meloko
 ya le hodu seo se dirilwex
 ke le hodu xove xe xo axone xa

661

K34133³⁸

meloko e themolle lehodu.
 Ke xona yo mong le yo mong
 wa moloko wa lehodu a ka dira
 ya themolla lehodu ka ko le lefela.
 Xe ko hwetswa bohlatse xore
 xona le motso yo a lwaxo letxosi'
 ka ko nomula txosi' ka mehla.
 Ke xona ba bakolo ba moloko
 wa txosi' ba tla isa motso yo
 letxotleng la txosi'. Xe letxotla
 le bona motso yo o tla lefiswa.
 Xomme ko byalo le xommatxoma.
 Xomme xe ko hwetswa koba
 motso yo o xaana molato wo
 moxolo xomme o tla laelwa ke
 letxotla xore a phophotha txosi'.
 Ke xona o tla ntisa txomo koba
 dipudi tseo ba txomana ba tla
 ko isa pele xa txosi' bare
 ngwana o a phophotha. Xe
 morwa-raxwe txosi' xe a satwe
 ditaelo tsa xaxwe koba a

661

K34/33

39

monyatsa o swanets'e xo solwa
 ke batxomana le ka xo mo
 fa molato. Xe motlo a xuna xo
 dira ditaelo tawoka tsa ba
 busi' ba xaxwe o swanets'e xo
 fiwa molato ke banna elexo letxotla
 la mobusi' yo mong le yo
 mong. Xe motlo a hwetsa koba
 taelo yeo ya txosi' koba motseta
 wa txosi' koba motxomana wa
 txosi' xa e kwale koba thiswanele
 a ka e isa letxotheng la txosi'
 koba la motxomana. Xomme
 seo se tlaxo xo bolelwa ke letxotla
 ko ena maloka le ditaelo o
 swanets'e o setwa. Motlo xe a
 hlomphe, txosi' koba motxomana
 o tla fiwa molato ke banna
 ba letxotla la txosi'. Xomme
 xe a sakwe dikelets'o tsa
 bona xona o tla fiwa
 molato ke letxotla la txosi'.

661

K34/33

40

Batho ba xopola xore baloi bo xona
 ka ba la mahō le rialwetsē xare
 xa batho. Xomme baloi bo
 hwetswa xoba xona bathong ke
 bakome ka ditaola. He xona ba
 ha tsoria dihlare xo mokome
 xoba nyaka xore ka tsōna ba
 thibele baloi. Tsē dingwe ba a
 para. Tsē dingwe di dula ka
 dintlong. Tsē ding di bewa
 maxoeng a metse. Tsē ding
 lodimo xa dintlo, byalo byalo.
 Xxosi le yona e thsaba moloi.
 He xonale yona e swanetsē xo
 a itwela ka dihlare mo motseng
 Motho yo mong le yomong o na le
 nyaka ya xaxwē. Lie go ko
 thwexo ke moloi a na le nyaka ya
 xo thibela baloi motseng wa xaxwe.
 Motho yo a fets'axo xo supa
 moloi ke mokome xoba sedupe.
 Didupe tsē txob ke mashangaan.

XLI

41

K34/33

Motso ya mong le yo mong o
 ya sedupeng xo kwetsä baki bao
 baratxo xo bolaya batho ba
 xaxwe. Xomme sedupe se
 tla m motsä bona. Ba bang
 e tla ba meloto ya xaxwe. Ke
 xona o tla kxopela dihlare xo
 sedupe xove a dire ka tsöna
 mo motseng xove yo a tlaxo
 bosöxo a xobale. Lephale le
 tseba seo motso a binaxo sona
 xaele moloji ka le motsebe. Ka
 xo bolela seo motso a se binaxo
 ke xona batho ba dumela ke
 are ke ena moloji ka xobane
 o tseba se motso a se binaxo.
 Ka xo se sengwe seo motso
 a kwetsiwaxo ana le sona
 koba ke moloji. Xomme ke
 sedupe se boletsä koba motso
 ke moloji ke xona ke ele moloji.
 Xomme motso yo o a bolawa xona

XLII

42

hiti

K34/33

iefuswa Xe ana le diruiwa
 Xoba bana. Moloji' a tsa setse
 a tloxele metxwa ya baloi'
 Xobane moloji' o phela tsa xo
 ja nama tsa batho ba bang.
 Xommexa loi' ka dihlare
 eupya o ja dinamia. Xe
 motho a huile ke xove moloji'
 o lle motho yo. Ba lapa la moloji'
 ba ha tsebywa le ke masea
 Xoba moloko woo ke baloi'.
 Xomme seo se dirwa ke ko
 bolela ka batswadi' ba bana
 Xobana ba bona. Ke xona le
 dijo tsa xona ngwana a tsa
 setse a dijo le xe eke moloko wa
 ngwana yo. Xaele dithoto tsa
 moloji' di tsewa ke dikxosi
 Xe moloji' a belailwe. Xomme
 ditho tsa Xaxwe ke dihlare
 tse kxolo tsa dirigaka xo
 thibela baloi' ba ba sa phelang

661

43*

K34133

Xo tsena motseng. Pexoya
 moloji e hwetswa, ele maaka
 ke moloji a ka kxopela kxosi
 kove motho yoo areng ke ena
 moloji ba isane di dypeng
 tse dingwe. Ke xona pexo
 ya moloji e ka hwetswa xoba
 maaka ka xo vithisa moloji
 yo mong kape. Ke xona moloji
 a ka lefiswa ka tsela yeo.
 Ke xona o tla lefiswa ka
 tsela yeo moloji abeng a
 swanetsi xo lefiswa ka
 yona.

End. S. 661

Ka Motlakomo

g.P.M. Malatsi